

ASMENS VIENTISUMO IR TAPATUMO PAIEŠKOS ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE

Arvydas Ramonas, Roberta Žadeikytė
Klaipėdos universitetas

Anotacija

Straipsnyje analizuojami vieni svarbiausių postmodernizmo bruožų, kurie nulėmė šiuolaikinio žmogaus gyvenimo būdą, santykį su pačiu savimi, galiausiai ir su transcendencija. Vienas pagrindinių šiuolaikinės visuomenės aspektų yra besaikis vartojimas, tiesų reliatyvizmas, sekuliarizmas ir subjektyvizmas. Psichologine ir teologine prasmėmis tai skatina žmogaus asmens integralumo dezintegraciją. Šis reiškinys ypač matomas ligos, kančios ir mirties atvejais. Šiuolaikinis žmogus yra praradęs kūno, sielos ir dvasios darną, kartu ir teisingą santykį su Dievu. Tai lemia jo gyvenimo nedarną: asmenybės savivokos, šeimos, darbo, verslo ir kt. Netikintis žmogus postmodernizmo veikiamas nepriima ir mirties neišvengiamybės, stengiasi ją ignoruoti arba tiesiog nuo jos bėgti. Bet ramybės tai jam nesuteikia. Gyvenimo ir mirties prasmių paieškos glūdi žmogaus prigimtyje, todėl tik tikėjimas antgamtinium pasauliu, dvasinių vertybių puoselėjimas suteikia tikrą viltį.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: asmuo, postmodernizmas, mirtis, tikėjimas, viltis.

Abstract

This paper analyses some of the most important features of postmodernism, determining the way of a modern person's life, relationship with oneself and, ultimately, with transcendence. One of the main aspects of contemporary society is excessive consumption, in fact relativism, secularism and subjectivism. These phenomena, in their psychological and theological sense, promote the disintegration of the integrity of the human person. This phenomenon becomes very visible in cases of illness, suffering and death. The modern man has lost the harmony between the body, the spirit and the soul, and at the same time the right relationship with God. It does arise in human life between the various dimensions of life: personal self-awareness, family, work, business, work, and other fields. Without faith, postmodernism does not accept man's inevitability of death, strives to ignore it, or simply flee from it. But this does not give peace to human. The search for the meaning of life and death is in the nature of man, so only believing in a supernatural world, the fostering of spiritual values gives real hope.

KEY WORDS: Human Being, Postmodernism, Death, Faith, Hope.

Įvadas

Šiuolaikinėje visuomenėje, kur ganėtinai įsigalėjusios postmodernizmo idėjos, ypač išryškėja visuomenės savybė – vartoti. Jau XX a. materialinės gerovės siekis žmonijai suteikė klaidingą viltį, kad laimingu tampama tada, kai visuomenė yra pasiekusi aukštą ekonominio išsivystymo lygį, kuris dažniausia nulemtas stokos, nuolatinio poreikio vartoti. Šiandien, žvelgdami iš krikščioniškojo tikėjimo perspektyvų, galime konstatuoti, kad dėl spartaus visuomenės vystymosi, informacinių technologijų plėtros moraliai žmogus geresnis netapo. Žmogaus prigimtis liko tokia pati. Daugelis autorių, nagrinėjančių socialinį ir dvasinį / psichologinį visuomenės gyvenimą, teigia, kad šių laikų visuomenė yra „serganti“, nes patiriamas dvasinis nuosmukis arba asmuo išvis yra praradęs ryšį su savo dvasingumu, savo paties tapatybe. Gyvename postmodernizmo laikais, kai Vakarų kultūra išgyvena vertybių kaitą, netgi tam tikrą destrukciją. Tai lemia nihilizmą. Postmodernizmas yra epochinis perversmas, radikali kultūros paradigmu ir dvasinių orientyrų kaita, kurios dar galbūt iki galo nesuvokiame. Norma tapo būti apsirūpinusiu „išorėje“, tuo tarpu kenčia „vidus“, tyro sąstingis, nelaimingumo jausmas, neviltis, nerimas dėl ateities. Nepaisant ryškių ekonomikos, mokslo ir technikos laimėjimų, asmuo vis labiau tolsta nuo savosios prigimties, nemažai žmonių išgyvena egzistencinį beprasmiškumo jausmą. Kyla natūralus klausimas, kaip asmuo, kuris rūpinasi tik savo išore, susitvarko su gyvenimo krizėmis, kurios anksčiau ar vėliau (norom ar nenorom) paveikia asmens vidų, dvasinį pasaulį ir sudrebina visą jo egzistenciją, pavyzdžiui, įvairių negandų, ligos ar dvasinių krizių atveju.

Ryškūs šio reiškinių pavyzdys yra onkologinės ligos. Pasaulio sveikatos organizacijos (angl. *WHO*) duomenimis, 2012 metais užregistruota 14,1 milijono naujų vėžio atvejų, 8,2 milijono mirčių nuo vėžio, 32,6 milijono žmonių, kuriems diagnozuotas vėžys, užregistruoti penkerių metų laikotarpiu. Didžiuoliai skaičiai gąsdina net visko mačiusiuosius. Manoma, kad 2020 m. pasaulyje onkologinėmis ligomis sirgs 27 milijonai žmonių. Ši liga kelia grėsmę asmens gyvybei ir sparčiai progresuoja, sudrebina asmens egzistenciją, jis patiria laikinumo jausmą, mirties baimę, jam kyla egzistencinių klausimų. Išgyvenama krizė, asmenį apninka įvairios emocijos, dažniausia pasirciškiančios tam tikrais etapais. Šiuolaikinėje visuomenėje, kurioje primirštas dvasingumas, kyla didelis iššūkis, kai tenka susitvarkyti su užklupusiomis

emocijomis, įprasminti netikėtai pasireiškusią ligą ar kokią kitą, pavyzdžiui, artimo žmogaus netekties, kančią.

Lietuva yra krikščioniškas kraštas, didžioji dauguma lietuvių save laiko krikščionimis. Nepaisant šio fakto, praktikuojančių katalikų nėra daug, žmonės vis labiau ieško „patogesnio tikėjimo“, krikščioniškąjį mokymą derindami su budizmo, kitų religijų išpažįstamomis tiesomis, atsisakydami praktikuoti sakramentus ar netgi neigdami Kristaus asmenį. Visgi atlikta nemažai tyrimų, girdima istorijų, kad tikintys žmonės lengviau priima gyvenimo iššūkius, juos greičiau įprasmina, geba priimti pačią mirtį. Pavyzdžiui, susirgus onkologine liga, tikėjimas transformuojasi, daugelis žmonių patiria atsivertimo džiaugsmą. Krikščionybė kaip dvasinio augimo priemonės siūlo kontempliaciją ir malda, kurios yra neatsiejama tikinčio žmogaus dalis. Gyvenimo iššūkių akivaizdoje tos dvi dvasinės praktikos veikia lyg terapija, asmuo užmezga tvaresnę ryšį su Kūrėju, apmąsto savo lemtį krikščioniško tikėjimo šviesoje, priima savo kančią. Nusprendus atsigręžti į Dievą patiriama eschatologinė viltis, kuri teikia žmogui ramybę amžinybės perspektyvoje.

Straipsnyje analizuojamas asmens vientisumo trapumas šiuolaikinėje visuomenėje. Pirmiausia pristatoma asmens pasirinkimų įvairovės problematika šiuolaikinės visuomenės kontekste, kaip ją apibrėžia ir traktuoja įvairios mokslo sritys. Tada aptariamas žmogiškojo asmens vientisumas, suprastas kaip tam tikra integruotų gyvenimo sričių pusiausvyra. Pristatoma pozityviosios psichologijos paradigma ir modeliai, iliustruojantys asmens vientisumą. Be to, nagrinėjamas gyvenimo pabaigos, t. y. mirties, pasitikimas šiuolaikinės visuomenės gyvenime. Pateikiama glausta istorinė mirties kultūros raida ir šių dienų mokslo technologijų pasiekimai, darantys įtaką šiandieninei mūsų mirties sampratai. Galiausiai apžvelgiamas asmens santykis su transcendencija, kaip asmens vientisumo sąlyga. Nagrinėjamas šių laikų žmogaus santykis su tikėjimu.

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje, kurioje klesti jaunystės ir vartojimo kultas, negandų prislėgtas ar sergantis žmogus vis dažniau atsiduria užribyje, nes nebeturi pridėtinės ekonominės, socialinės, politinės vertės. Liga ir mirtis vis labiau išstumiami iš kasdienio žmogaus gyvenimo, kad nekeltų neigiamų emocijų. Tačiau visuomenėje, kurioje vyrauja tokios neigiamos mirties ir ligos nuostatos, vis dažniau imama kalbėti apie asmens vientisumą, susietumą. Asmens vientisumo (kūno, sielos ir dvasios) neįmanoma paaiškinti nepsitelkus krikščioniškojo tikėjimo. Šiandien visa ko masteliu tampa ne tik mus supanti objektyvi realybė, bet pats žmogus, jo

subjektyvi tiesa, įsitikinimai, reliatyvios tik paties asmens kuriamos vertybės „tiesos“ ir pasirenkami prioritetai. Šiame straipsnyje apžvelgiama šiuolaikinio žmogaus situacija, gyvenimo prasmės ir krikščioniškos vilties paieškos. Analizuojamas asmens, kuris sukurtas pagal „Dievo paveikslą ir panašumą“, integralumas. Aptariama žmogaus laikysena mirties atžvilgiu.

Darbo objektas: postmodernizmo analizė ir žmogiškojo asmens vientisumo paieškos šiuolaikinėje visuomenėje, žvelgiant į problematiką krikščioniškojo tikėjimo perspektyvoje.

Darbo tikslas – atskleisti žmogaus asmens integralumą krikščioniškojo tikėjimo šviesoje.

Darbo uždaviniai:

1. Glaustai apžvelgti svarbiausius postmodernizmo aspektus.
2. Apžvelgti asmens vientisumo trapumą šiuolaikinėje visuomenėje.
3. Aptarti žmogaus laikyseną mirties atžvilgiu.
4. Analizuoti žmogaus santykį su transcendencija.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė, Bažnyčios dokumentų analizė, interpretacija, sintezė.

1. Asmens pasirinkimų įvairovė šiuolaikinėje visuomenėje

Postmodernizmo šaknys glūdi XX a. 8-ajame dešimtmetyje, kai išryškėjo visuomenės savybė vartoti ir šiandieninėje visuomenėje tai tapo norma. Postmodernizmas turėtų būti apibrėžiamas ne kaip tam tikra sąvoka ar norma, kuri apibūdina naują visuomenės gyvenimo stilių, o kaip būdas, lemiantis visuomenės vertybinių nuostatų pokyčius, peršantis naują gyvenimosi ir vartojimo stilių. Šiandieninė masinė kultūra, augantis vartotojiškumas, globalizacijos įtaka sargdina visuomenę. Žmonės yra apsvaigę nuo daiktiškų gėrybių: išmaniųjų telefonų, nešiojamųjų kompiuterių, mašinų, madingų drabužių. Toks intensyvus vartojimas tarsi „aplipdo“ žmogaus sielą kiautu, kuris neleidžia atsigręžti į savo vidų, kas mūsų egzistencijoje yra svarbiausia. Spartus gyvenimo tempas kelia vis naujus reikalavimus, kurių nespėjus įgyvendinti nusiviliama savimi, aplinkiniais, galiausiai ir pačiu gyvenimu. To rezultatas – padidėjęs savižudybių skaičius, depresija, vienvė, polinkis į netinkamas, neteisėtas veiklas, siekiant kuo daugiau užsidirbti ir taip patenkinti savo kūniškus / materialius malonumus.

Norėdami suvokti *postmodernizmo* sąvoką, turėtume grįžti prie jo pradmenų – modernizmo. Modernizmo kilmė siejama su Švietimo amžiumi, kuris prasidėjo XVIII amžiaus viduryje Europoje. *Modernybės* terminas vartojamas, siekiant nurodyti visuomenės tipą, kuris susiformavo Vakaruose Švietimo amžiuje: tai visuomenė, kuri yra labai diferencijuota struktūrinio funkcionalizmo požiūriu (suskaidyta pagal tam tikrus požymius, visi socialiniai dėsningumai daro teigiamą ar neigiamą poveikį visuomenei), samprata grindžiama industrializacija ir urbanizacija, mokslu ir technologijomis, kitomis politinėmis bei ekonominėmis teorijomis. Modernizmas vertina žmogaus intelektą kaip didelę jėgą ir traktuoja tai kaip mokslinio mentaliteto pagrindą. Modernybę galima apibūdinti kaip mokslinio mentaliteto erą, nulemtą revoliucinio vystymosi disciplinų, pavyzdžiui, fizikos ir biologijos.

Modernizmo įtakoje socialinės krypties mokslininkai manė, kad socialiniuose moksluose reikia taikyti gamtos mokslų metodiką, o ne sutelkti dėmesį į teologinius ar metafizinius aspektus. Mąstytojams tapo svarbus pozityvus ir materialistinis mąstymo būdas. Kalbant apie modernią visuomenę, dominuojančia charakteristika tapo technologijos ir pramonė. Mokslas buvo laikomas jėga, o pasaulio prigimtis – mechaninė (Hossain, Shariful Karim, 2013, p. 174).

Psichologas, filosofas, humanistas E. Frommas savo knygoje „Turėti ar Būti“ rašo, kad po Pirmojo pasaulinio karo visuomenė grįžta prie radikalaus hedonizmo. Žmonės buvo įpratę prie disciplinuoto darbo idealo, kurio absolūti priešprieša buvo tinginiavimas per atostogas ir poilsio dienomis. Darbo rutina tapatinama su konvejeriu, kurio varomoji jėga yra biurokratizmas, tuo tarpu darbui pasibaigus žmonėms svarbi tampa televizija, materialio gerovė ir fizinis pasitenkinimas. Derindami šias dvi priešpriešas, žmonės gali gyventi (Fromm, 2005, p. 14). Autorius aptaria ir tuo metu gyvavusios industrinės sistemos psichologines prielaidas. Viena tų prielaidų formuluojama pasitelkus radikalų hedonizmą. Ji teigia, kad „gyvenimo tikslas yra laimė, tai yra maksimalus pasitenkinimas, apibūdinamas kaip bet kokios užgaidos ar subjektyvaus poreikio tenkinimas“ (Fromm, 2005, p. 12). Teorinė analizė atskleidė, kad radikalus hedonizmas laimingumo nelemia, turint galvoje žmogaus prigimtį. Tačiau ir be teorinės analizės aiškiai matyti, kad mūsų „laimės ieškojimo“ būdas nelemia gerovės. Kita prielaida byloja, kad „egoizmas, savimeilė ir godumas, kuriuos, kad normaliai funkcionuotų, puoselėja esama sistema, veda į harmoniją ir ramybę“ (Fromm, 2005, p. 16). Toks asmuo visko nori tik sau, jam malonu turėti, bet ne dalytis su kitais; šis asmuo turi tapti godus, nes

jo reikšmingumas kitiems atsiskleidžia tik tada, kai jis daug turi; jis turi jausti priešiškus kitiems. Tampa aišku, kad toks asmuo niekada nebus patenkintas, nes jo troškimams nėra galo. „Mes esame pagarsėjusių nelaimėlių visuomenė: vieniši, neramūs, prislėgti, sugėbantys tik griauti ir nuolat jaučiantys savo priklausomybę – žmonės, kurie džiaugiasi, kai pavyksta užmušti laiką, kurį jie taip stengiasi taupyti“ (Fromm, 2005, p. 15).

Pasak J. Lyon, modernybės pasiekimai „stebina“. Ji pabrėžė šiuos modernizmo pasiekimus:

1. Diferenciacija: industrinė visuomenė sukūrė darbo pasidalijimą ir įvairių formų specializacijas.
2. Racionalizacija: Maxas Weberis išryškino „prekių pasaulį“, kur vadovaujama nuolatinio pelno siekimo logika.
3. Urbanizmas: vyko didelė migracija ir didelis socialinis apsikeitimas, kai žmonės iš kaimo vietovių kėlėsi į pramonės miestus.
4. Disciplina: modernizmas vaidino svarbų vaidmenį, kai vyko karinių pajėgų kilimas, kaip specialus aspektas, identifikuojantis modernią valstybę. Dėmesys sutelktas į drausmę, siekiant pašalinti nusikaltamumą.
5. Sekuliarizmas: atsirado poreikis keisti religinį tikėjimą ir nuvainikuoti Dievą, taip sukuriant naujesnius principus socialinėms organizacijoms, kurios nesivadovauja religiniu mokymu (Hossain, Shariful Karim, 2013, p. 175).

K. H. Peschke rašo, kad asmenų, siekiančių laimės, vertybės yra skirtingos. Vieni bando laimę atrasti malonumuose, taip propaguodami hedonizmą, kiti – siekdami užimti kuo viršesnę socialinę padėtį, kaupdami turtus, rodydami savo galią, tretieji – išsižadėdami jausminio malonumo dėl ramybės, dar kiti – ieškodami darnos ir tenkindami visas žemiškas reikmes – jutimines, socialines, intelektualines, kultūrinis. Šiais laikais labai paplitusi neoeudemonizmo forma, kai asmuo priima savo gyvenimą žemėje kaip aukščiausią gėrį ir vertybę (Peschke, 1997, p. 85). Bet čia kyla sunkumų, nes gyvenimas yra trokštamas gėris tik tada, kai jis yra džiaugsmingas ir teikia pasitenkinimą, laimę. Šis tikslas susijęs su malonumų, patogaus gyvenimo, keliant materialinį gyvenimo lygį, sickiu.

R. Garškaitė aprašė postmodernizmo bruožus mūsų kultūroje ir mene, juos būtų galima pritaikyti ir kasdieniame gyvenime, sickiant suprasti postmodernizmo bruožus:

1. „Neapibrėžtumas. Jis pasireiškia visur: ir fizinėje visatos teorijoje, ir literatūrologijoje, ir žmonių gyvenimo stiliuje, mūsų tiksluose, mintyse ir veiksmuose.
2. Fragmentiškumas. Viskas pasaulyje yra daloma ir skaidoma. Todėl mene madingas koliažas, muzikos kūriniių „miksas“, eilėraščiai be pradžios ir pabaigos. Postmodernizmas yra nukreiptas prieš vienovę, totalumą, vidinį ryšį.
3. Dekanonizacija. Plačiausia prasme – tai autoritetų, normų, kanonų, tradicijų neigimas. Viešpatauja kitimas ir ironija. Meno žanrai netenka savo apibrėžties.
4. Paviršutiniškumas, nuasmeninimas. Meno kūrinuose vyrauja neapibrėžti fragmentai, regimybės, netvarūs reiškiniai. „Aš“ ištirpsta stiliuje, kuris jau net ne stilius, nes nepakenčia stabilumo ir dievina kaitą.
5. Neprezentatyvumas. Postmodernizmo meno kūrinuose niekas nieko nepristato, neišreiškia (pvz., epochą, to meto literatūrą), nes kanonai, stilius, tradicijos, autoritetai yra neigiami.
6. Ironija. Ji naudojama kaip įvairovės, netikėtumo, žaismės išraiška.
7. Hibridizacija. Hibridas – tai mišrūnas, atsirandąs pažeidus žanro ribas. Tada suklesti įvairūs eksperimentai, sumaišantys elitinę ir masinę kultūras (pvz., Mocarto muzika Vilniaus viešajame transporte).
8. Karnavalo stiliaus įsigalėjimas. Jis sujungia ironiją, neapibrėžtumą, fragmentiškumą ir t. t.
9. Dalyvavimas. Karnavalą galima pajusti tik dalyvaujant jame. Postmodernizmas viską palieka atvirą. Literatūroje vyrauja nebaigto siužeto kūriniai, kad skaitytojas galėtų pats pabaigti kūrinį, mene – performansai, spektakliuose žiūrovai tampa aktoriais.
10. Konstruktyvizmas. Tai reiškia, kad pasaulio modeliai, gyvenimo stilius, politinė veikla yra konstruojami.
11. Imanentiškumas (imantentinis – vidinis, ne išorinių veiksnių sukeltas). Jis išryškėja dėl proto gebėjimo išreikšti save simboliais. Pasaulis pilnas simbolių, mes su tikrove (realybe) nebesusitinkame“ (Garškaitė, 2009, p. 5).

Menas, kaip išraiškos forma, gyvuoja jau daugelį amžių ir neretai tampa vienu pagrindinių veiksnių, siekiant suvokti to meto žmonių gyvenimo stilių, vertybes bei kultūrą.

M. D. Hossainas ir M. M. Shariful Karimas toliau vardija postmodernizmo bruožus:

- Galutinio tikėjimo mokslu atmetimas. Modernizmas kilo iš absoliutaus tikėjimo mokslu ir racionalumu. Naikinimas ir šokas / trauma dviejų pasaulinių karų metu moderniam prote suformavo neigiamą požiūrį į mokslą ir technologijas. Postmodernistai pastebėjo, kad mokslo pasiekimai lėmė industrializaciją, kuri darė žalą žmonijai – skurdas, nedarbingumas, aplinkos tarša ir pan.
- Antipozityvistinė ir antiverifikacinė pozicijos. Postmodernizmas pabrėžia, kad nėra vienintelių tiesos modelių ir nėra visuotinai galiojančių realybės procedūrų.
- Individualumas. Subjektyvūs požiūriai sulaukė daugiau dėmesio. Subjektyvus realybės ir tiesos suvokimas žmogaus pažinime tarsi „sukonstruoja“ savą subjektyvią tikrovę.
- Tiesa, kaip perspektyvos klausimas. Postmodernizme tiesa laikoma perspektyvos, o ne universaliu visuotinai priimtu dalyku. Negali būti vienos absoliučios tiesos.
- Senųjų skirtumų nykimas. Postmodernizmas nepaiso dvilypės opozicijos (pvz., vyro ir moters, juodos ir baltos kūno spalvos, rytų ir vakarų kryptų), galima sakyti, kad ši opozicija yra antidualistinė. Kitaip nei anksčiau, lyčių vaidmenų klausimas, rasiniai, etniniai ir klasių skirtumai išnyko.
- Globalizacija ir daugiakultūriškumas. Dėl globalizacijos skirtingos kultūros tarpusavyje yra sumišusios.
- Informacija ir žiniasklaida. Didžiulė prieiga prie informacijos ir žiniasklaidos postmodernų gyvenimo būdą daro sudėtingą, kitokį.
- Naujos literatūros tendencijos. Postmodernizmo autoriai savo tekstuose yra linkę pasitelkti ironiją ir juodąjį humorą (Hossain, Shariful Karim, 2013, p. 177).

Jau stoikų filosofijoje, kuri kilo III a. pr. Kr. Graikijoje, užsimenama apie „sergančias sielas“. Filosofas Seneka teigė, kad „serganti siela – nelaisva siela. Grandinė, kuri laiko ją sukauščiusi, – gyvenimo meilė. Tačiau gyvenimo meilė (...) nepajėgia numalšinti nerimo. Gyvenimo teikiamos gerybės ne slopina, o didina baimę“ (Baranova, 2002, p. 66). Šie žodžiai puikiai iliustruoja antikos laikų laikotarpį, kai žmonės, kurie buvo pertekę turtu, jau tada sirgo „sielos liga“, nes buvo aptekę materialiomis gerybėmis, su kurių buvimu kyla

ir atsakomybė. Žmogus įkalina savo sielą, kuri turi prisiimti atsakomybę, o tai jau nebėra laisva valia. Seneka, remdamasis Epikūru, teigė, kad „daugelis, įgiję turtų, rado ne nelaimių pabaigą, bet kitas nelaimės“. Nesvarbu, tęsia Seneka, „ar į medinę, ar į auksinę lovą guldysi lignonį, nes, kad ir kur jį gabentum, visur jis nešis drauge savo ligą. Ligotai sielai nesvarbu, kur ji atsiduria – ar tarp skurdo, ar tarp turto“ (Baranova, 2002, p. 66). Ši nuostabi Senekos alegorija puikai iliustruoja ir šiandieninę visuomenę, kuri vis tiek siekia įsigyti auksinę lovą, net nesusimąstydami, kad į ją guls ligoti ir vieniši, patys su savimi. Mūsų dabartinė visuomenė turi iš ko mokytis, bet elgiasi lyg mažas vaikas, kuris neklauso vyresniųjų ir nori viską patirti savu kailiu.

Postmodernizmas, daugelio autorių nuomone, įnešė sumaištį į kultūrą, meną, visuomenės tarpusavio santykius: kadangi viskas ima keistis, formuotis iš naujo, visuomenei nebeaišku tai, kas buvo įprasta, artima ir priimtina, laikui bėgant, viskas tampa nauja. Nauja kultūra keičia žmogaus sąmonę, todėl kinta ir žmogaus ryšys su pasauliu, sąmonė turi prisitaikyti prie pakitusios erdvės, santykių, papročių, tradicijų. Šiuolaikinis žmogus stovi lyg dviejose barikadų pusėse: vienoje – tai, kas buvo įprasta, kitoje – visiškai naujas ir sudėtingas, skubantis pasaulis, prie kurio būtina prisiderinti, kad pritaipytum. Panašiai kaip Lietuvai atgavus nepriklausomybę nuo Rusijos priespaudos: žmonės, įpratę gyventi suvaržyti, iš naujo turėjo kurtis savo „laisvo žmogaus“ tapatumą. Tokį tapatumą šiandieninis žmogus kuria nuolat, vis papildydamas senąjį kažkuo nauju. Natūraliai kyla klausimas, kiek nūdienos žmogui lieka laiko ir noro mąstyti apie savo vidinį, dvasinį pasaulį, kai tiek daug reikalavimų, kaip toks žmogus tvarkytųsi su jį išstikusiomis nelaimėmis, krizėmis.

2. Asmens vientisumas, kaip integruotų gyvenimo sričių pusiausvyrą

Kaip minėjome, postmodernizmo įtaka šiuolaikinei kultūrai – didžiulė. Šiuolaikinis žmogus turi daug pasirinkimo galimybių. Pasitikrinti, ar tos galimybės tinkamos, galima jas išbandant. Žmogus gali rinktis, bet ne visada tie pasirinkimai teikia džiaugsmą. Esant tokiai pasiūlai, lengva pasiklysti. Be to, vienas iš šiuolaikinės visuomenės bruožų – daug dirbti ir dar daugiau turėti. Susitelkus tik į darbą ir turėjimą, nukenčia šeima, laisvalaikis ir atvirkščiai. Šie konstrukta tarpusavyje susiję. Taigi pozityviosios psichologijos idėjų plitimas lėmė, kad psichologija vėl ėmė domėtis gerovės fenomenu, žmogaus pasitenkinimo gyvenimu veiksniais, o ne ieškoti problemų ar krizių priežas-

čių ir jų sprendimo būdų. Ši psichologijos rūšis yra kilusi iš humanistinės psichologijos pasaulėžiūrinės paradigmos, tad daugelis humanistinės krypties psichologų prisidėjo prie pozityviosios psichologijos atsiradimo. Pozityvioji psichologija siekia atrasti, kaip žmogus galėtų optimaliai funkcionuoti. Atliekami moksliniai tyrimai, siekiant nustatyti, kas leidžia asmeniui patirti laimę ir pasitenkinimą kasdieniu gyvenimu. Asmuo, žvelgiant iš pozityviosios psichologijos ir holistinės pasaulėžiūros perspektyvų, yra integruota būtybė, kurią veikia tiek socialiniai, kultūriniai, tiek asmeniniai, dvasiniai aspektai. Šiais modeliais siekiama pristatyti asmenį ir jo gerovę visa ko susietumo kontekste. Jei jaučiame nepasitenkinimą vienoje iš gyvenimo sričių, nukenčia ir kitos. Tad subjektyvus savo asmeninės gerovės vertinimas gali būti lyg prevencijos priemonė, siekiant išvengti gyvenimo krizių, sveikatos problemų ar net užkirsti joms kelią dar neprasidėjus.

J. Reeve'as, kuris nagrinėjo daugelio psichologų darbus, tvirtina, kad pozityvioji psichologija yra naujas psichologijos laukas. Ji siekia formuluoti (kalbant psichologų kalba) gero gyvenimo viziją ir tam taiko empirinius psichologijos metodus, siekdama suprasti, kas daro gyvenimą vertą gyventi. Tikslas – parodyti, kokie veiksmai lemia puikią savijautą, plėsti pozityvių asmenų, kurie nusiteikę optimistiškai ir geba greitai atsigausti, ratą bei skatinti visuomeninių įvairių institucijų ir bendruomenių kūrimąsi (Reeve, 2015, p. 420). Todėl pozityvioji psichologija siekia nagrinėti teigiamas patirtis, tokias kaip gera savijauta, pasitenkinimas, malonumas, viltis, optimizmas, prasmė, tėkmė, kompetencija, meilė, atsidavimas darbui, drąsa, ištvėrmė, apsisprendimo teisė, tarpasmeniniai įgūdžiai, talentas, kūrybiškumas, originalumas, autentiškumas, ateities vizija, išmintis, atsakomybė, pilietiškumas, tolerancija ir mandagumas, altruizmas, darbo etika ir kt. Kitaip tariant, pozityvioji psichologija skatina atskleisti asmens stiprybes ir kompetenciją. Kad užkirstų kelią, pavyzdžiui, ligai, asmenys turi turėti vilties, optimizmo, atitinkamų įgūdžių, vidinės motyvacijos (Reeve, 2015, p. 421).

Sveikatingumas yra gyvenimo būdas. Kai protas, kūnas ir dvasia yra integruoti, žmogus gali gyventi visavertį gyvenimą bendruomenėje. Gyvenimo kokybė yra svarbus sveikatingumo aspektas. Sveikatingumo terminas apima tokius veiksnius kaip iš anksto apmąstytos sveikatą stiprinančios vertybės, motyvai ir elgsena, kuria siekiama išlaikyti gerą sveikatą, kartu ir gyvenimo kokybę. Sveikatingumas apima individo gebėjimą puoselėti sveiką gyvenimą ir grindžiamas jo gebėjimu puoselėti holistinį sveiką gyvenimo būdą.

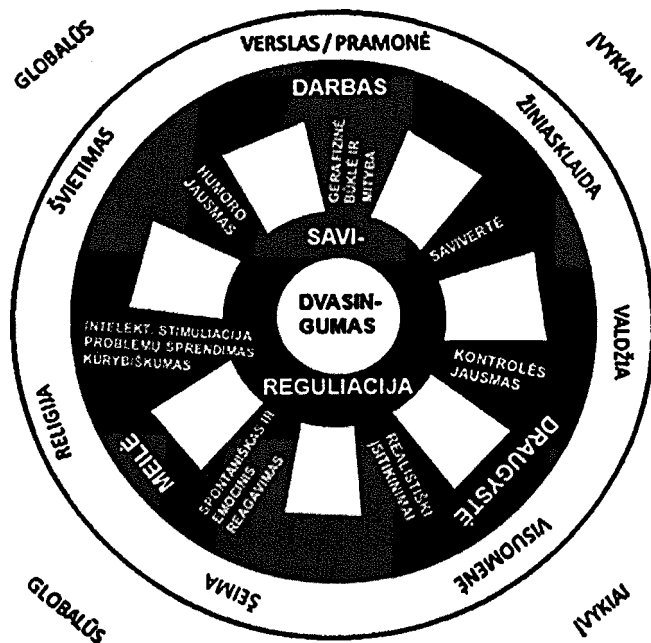
Ligonis, remiantis holistine ligos ir sveikatos samprata, nepaisant jo ligos, yra visavertė asmenybė (Žemaitienė ir kt., 2007, p. 154). Holistinė samprata žmogų traktuoja kaip integruotą, organizuotą visumą, o ne kaip skirtingų dalių rinkinį. Visas organizmas yra motyvuotas, kad būtume gyvi, o ne tik kažkuri dalis, tarkim, skrandis ar smegenys. Įvykis, paveikęs vieną sistemą, paveikia ir visą žmogų (Reeve, 2015, p. 419).

Per pastaruosius du dešimtmečius pasiūlyta daug įvairių sveikatingumo modelių, ankstyviausi jų sukurti fizinės sveikatos specialistų (pvz., Ardell, 1977; Hettler, 1984). Naujausi psichologinės gerovės modeliai atskleidžia koreliaciją, kuri nustatoma propaguojant pozityviąją psichologiją (Seligman, 2002; Snyder, Lopez, 2001). Tik vienas dabartinis modelis yra pritaikytas konsultavimo teorijoje, tai vadinamasis „Gerovės ratas“ (angl. *The Wheel of Wellness*), pirmą kartą pristatytas dešimtojo praeito amžiaus dešimtmečio pradžioje, vėliau šiek tiek pakeistas, siekiant įtraukti naujas tyrinėjimų išvadas (Myers, Sweeney, Witmer, 2000).

T. J. Sweeney'us ir J. M. Witmeris (1991) parengė „Gerovės rato“ sveikatingumo modelį, kuris pabrėžė visą gyvenimą turinčią trukti prevenciją (žr. 1 pav.). Šis modelis sukurtas kaip būdas susisteminti sveikatingumo koncepciją, remiantis A. Adlerio individualiosios psichologijos teorija. Jis išsiskyrė tiek multidisciplininiu akcentu, tiek teoriniu žmogaus augimo ir elgsenos pagrindu. Išsamiai išanalizavę teorijas ir atlikę mokslinius tyrimus, T. J. Sweeney'us ir J. M. Witmeris (1991) nustatė keletą savybių, kurios teigiamai koreliavo su sveika gyvensena, gyvenimo kokybe ir ilgamžiškumu. Šios savybės susistemintos, remiantis A. Adlerio pasiūlytomis pagrindinėmis „gyvenimo užduotimis“ – darbu, draugyste ir meile. Du papildomi uždaviniai įtraukti kuriant modelį, siekiant geriau suprasti A. Adlerio teoriją, tai savireguliacija ir dvasingumas. Originaliame „Gerovės rato“ modelyje yra septyni užduočių pogrupiai, kuriais papildytos A. Adlerio pasiūlytos trys gyvenimo užduotys. Modelis remiasi dvasingumo ir savireguliacijos idėjomis. Šis modelis atrodė lyg iš centro (dvasingumo) einantys rato stipiniai, reprezentuojantys specifinius pogrupius, kurie kyla iš pamatinių trijų anksčiau minėtų gyvenimo užduočių.

J. E. Myersas, T. J. Sweeney'us ir J. M. Witmeris 1996 m. tęsė savo sveikatos vertinimo darbą ir sukūrė „Gyvenimo būdo gerovės vertinimo“ aprašą (angl. *The Wellness Evaluation of Lifestyle Inventory*) – priemonę, kuri leistų išmatuoti asmens fizinės ir dvasinės sveikatos būklę. Šis modelis įvertino

visus „Gerovės rato“ modelio komponentus (Mayers ir kt., 1996). Ankstesni tyrimai paskatino gyvenimo užduotis skirstyti į darbo ir poilsio. Per kelerius metus atliktos septynios studijos, siekiant patobulinti psichometrinės „Gyvenimo būdo gerovės vertinimo“ aprašo savybes, įskaitant veiksmų ir struktūrinę analizę (Hattie ir kt., 2004). Nors hipotezė apie „Gerovės rato“ modelio komponentų sąveiką nepalaikyta, rezultatai, gauti atlikus veiksmų analizę, džiugino ir paskatino iš naujo apsvarstyti sveikatingumo struktūrą (Hattie ir kt., 2004). Buvo matomas santykis tarp aukščiausių gyvenimo užduočių ir kitų žmogaus gyvenimo reiškinių, kurie atsirado su nauju, įrodymais pagrįstu sveikatingumo modeliu (Myers ir kt., 1996). Kaip matyti šiame modelyje, dvasingumas užima pagrindinę poziciją, iš jo kyla kiti rato komponentai. Ar galima būtų įsivaizduoti žmogų be dvasios ir ar toks žmogus galėtų funkcionuoti visu šimtu procentų, siekdamas visokeriopos sėkmės tolesniuose rato sluoksniuose išvardytose užduotyse? Gilinantį ir religinę kultūrą, reikėtų pastebėti, kad šis modelis netgi labai priimtinas savo vertybių išsidėstymu krikščionybei ar kokią kitą religiją praktikuojančiam žmogui.

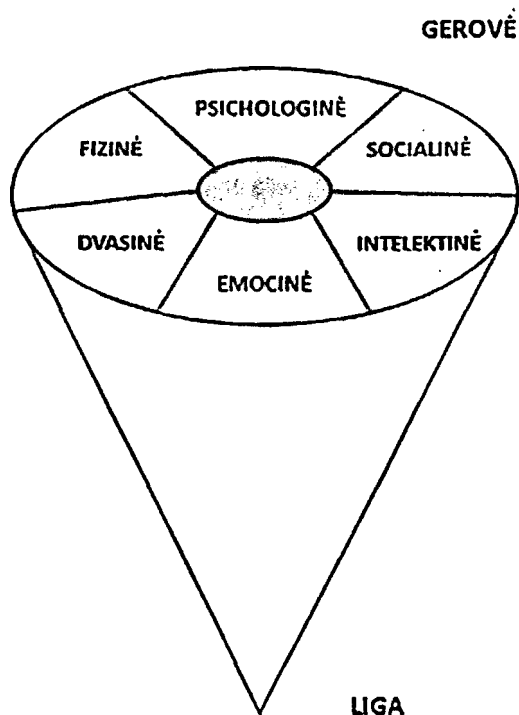
I pav. Gerovės ir prevencijos ratas (remiantis J. M. Witmeriu, T. J. Swency'umi, cit. Bulotaitė, Kaliatkaitė, 2014, p. 11)

„Nedalomojo Aš gerovės“ modelis (angl. *The Indivisible Self Model of Wellness*), sukurtas J. E. Myerso ir T. J. Sweeney'aus (2005), pakeitė „Gerovės rato“ modelį, nes buvo išsamesnis ir tiksliau apibūdino sveikatą. Šiame modelyje pateiktas konkretesnis *sveikatingumo* sąvokos apibrėžimas psichikos sveikatos srityje. Tai šiuo metu vienintelis pagrįstas modelis, taikomas konsultuojant sveikatos klausimais. „Nedalomojo Aš gerovės“ modelis konceptualizuotas taikant individualiosios psichologijos rengimo principus. Šio modelio atsiradimas buvo svarbus psichikos sveikatos ir konsultavimo specialistams, nes pagrindė gerovės praktiką. Kadangi modelis pagrįstas sveikų žmonių charakteristika, jame akcentuotas vadinamasis *jėgos veiksnys*, žmogaus stiprybė. Sutelkę dėmesį į jėgą, o ne silpnumą, konsultantai gali padėti klientams suprasti sveikatos komponentus ir jų tarpusavio sąveiką. Šį modelį sudaro penki antroje eilėje išsirikiaavę pogrupiai: *Savarankiškas Aš, Socialinis Aš, Fizinis Aš, Esminis Aš, Kūrybiškas Aš* (Myers ir kt., 2000). Mažiau svarbūs tapo tie septyniolika veiksnių, kurie atsirado kartu su pagrįstu sveikatingumo modeliu: realistiški įsitikinimai, streso valdymas, savivertė, laisvalaikis, draugystė, meilė, mankšta, mityba, dvasingumas, savęs priežiūra, lyties tapatybė, kultūrinė tapatybė, mąstymas, emocijos, kontrolė, darbas, teigiamas nusiteikimas. Galiausiai modelis apima šiuos kintamuosius: vietinį (sauga), pavyzdžiui, šeima, kaimynai, bendruomenė; institucinį (politika ir įstatymai), pavyzdžiui, mokslas, religija, valdžia, verslas / pramonė; pasaulinį (pasaulio įvykiai), pavyzdžiui, politika, kultūra, pasaulyje vykstantys įvykiai, aplinka, žiniasklaida, bendruomenė; chronometrinių (trukmė), pavyzdžiui, neribotas laikas, teigiamas, tikslingas. Modelis parodo, kaip kintamieji veikia žmogų, kaip žmogus veikia aplinką (Myers ir kt., 2000) ir kaip sąveikauja skirtingi veiksniai, jų išsidėstymo tvarka bei individas. Sveikatingumo kontekste šio modelio reikšmė yra teigiama, holistinės krypties. Šis sveikatingumo požiūris turėtų patenkinti asmens poreikius, jo taikymas suteikia sveikatingumui tvarumo.

L. Bulotaitė ir J. Kaliatkaitė pristatė T. Adamso su kolegomis 1997 m. pateiktą *suvokiamos gerovės* sampratą (žr. 2 pav.) bei jai vertinti skirtą metodiką. Modelio autoriai suvokiamą gerovę apibrėžia kaip „daugiadimensį, salutogeninį konstrukta, konceptualizuojamą, įvertinamą ir interpretuojamą atsižvelgiant į integruotą sisteminių požiūrį, paremtą asmens pažintiniu savo gerovės vertinimu, t. y. gerovės suvokimu“ (Bulotaitė, Kaliatkaitė, 2014, p. 11). Pabrė-

žiama, kad, norint numatyti ligos pradžią, svarbu atkreipti dėmesį į subjektyvią individo nuomonę, kuri paremta jo paties gerovės vertinimu – ne tik fiziniais simptomais. Ši subjektyvi gerovė atskleidžia nemažai informacijos apie individo sveikatos būklę, ypač, jei dar neišryškėję fiziniai ligos požymiai. Pateiktame „Suvokiamos gerovės modelyje“ (žr. 2 pav.) „visišką gerovę atspindi pusiausvyra tarp šešių jos dimensijų – psichologinės, emocinės, socialinės, fizinės, dvasinės ir intelektualinės. Sutrikus šiai pusiausvyrai padidėja ligos rizika ir judama priešingo gerovei, t. y. ligos, poliaus link“ (Bulotaitė, Kaliatkaitė, 2014, p. 11). Siekiant nustatyti bendrą gerovės rodiklį, sukurtas „Suvokiamos gerovės klausimynas“ (angl. *Perceived Wellness Survey*), kuris gali padėti nustatyti gerovės rodiklį ir atskirai įvertinti visas modelyje esančias dimensijas. Šis klausimynas padeda įvertinti individo asmeninę gerovę ne per klinikinių simptomų nebuvimą, kas būdinga daugeliui modelių, o per ligos ar išreikštų rizikų nebuvimą. Akcentuojama, kad modelio viršutinė dalis reprezentuoja sveikatą, nes yra išsiplėtęs, kiek begali, tuo tarpu siauriausia dalis apačioje nurodo ligą. Liga šiame modelyje yra ne tiek fizinė būklė, kiek suvokiama kaip menka savivertė, prasta fizinė sveikata, pesimizmas, egzistencinė frustracija, intelektualinės stimuliacijos trūkumas ar bet kuris derinys iš anksčiau išvardytų. Bet kuri šių sąlygų gali sukelti fizinę ligą. Tarp sveikatos ir ligos polių yra svyravimų tarp matmenų: „dinamiškai dvikryptis“ (angl. *Dynamically Bidirectional*) judėjimas vertikaloje plokštumoje tarp sveikatos ir ligos polių bei pusiausvyros siekiantis svyravimas horizontalioje plokštumoje. Šis modelis yra labiau salutogeniškas nei patogeniškas (Adams ir kt., 2000, p. 166).

Šiais modeliais siekta parodyti, kad asmuo yra susijusių dimensijų visuma. Mokslininkai jau praeitame amžiuje įžvelgė, kad jis yra veikiamas neigiamų emocijų, visuomeninių ir santykių konstruktu, dvasingumo, jį supančios kultūros. Visos šios anksčiau išvardytos sąlygos, kurios veikia asmens gerovę, viena be kitos egzistuoti negali, o jei vis dėlto egzistuoja atskirai, dažnai sukelia nepatogumą. Suvokę savo gerovę, galėtumėme išlaikyti visų šių dimensijų darną ir užkirsti kelią ligoms. Pozityvioji psichologija kritikuoja, nes siekia sutelkti asmens teigiamas patirtis, neakcentuoja skaudžių, pesimistiškų patirčių. Visgi ši psichologijos šaka daugeliui mokslininkų yra priimtina, nes motyvuoja žmogų išlaikyti gerą psichinę, dvasinę ir fizinę savijautą, tų kertinių polių darną, kuri leidžia kalbėti apie motyvuotą, grove besimėgaujantį asmenį.

2 pav. „Suvokiamos gerovės modelis“
(remiantis T. Adamsu ir kt., cit. Bulotaitė, Kaliaitkaitė, 2014, p. 11)

3. Gyvenimo pabaigos pasitikimas šiuolaikinėje visuomenėje

Mirtis yra natūrali mūsų gyvenimo dalis. Ji tokia pat svarbi kaip gimimas ir visa mūsų egzistencija. Nūdienos pasaulyje gimimas ir įvairūs gyvenimo įvykiai atneša laimę, džiaugsmą, tuo tarpu mirtis – atvirkščiai, kelia baimę, gąsdina. Šiuolaikinėje visuomenėje mirtis tapo labiau suvaldoma, nes išsivysčiusi sveikatos priežiūros sistema, sparčiai tobulėjančios medicinos technologijos leidžia laiku diagnozuoti ligas, užsiimti jų prevencija ar palaikyti net beviltiško ligonio gyvybę.

Šiais laikais mirimo procesas ir mirtis kelia daugiau baimės nei anksčiau, nes mūsų visuomenėje trūksta natūralaus sąlyčio su mirtimi ir mirstančiais. Pasak V. E. Franklio, žmogus, susidūręs su savo biologiniu likimu, kelia

klausimą, kiek toli siekia „žmogaus laisvė organinių procesų akivaizdoje“ (Frankl, 2012, p. 139). S. Cicėnas ir D. Kalibaitienė mirtį apibūdina kaip sudėtingą simbolį, kurio reikšmė neatsiejama nuo asmenybės bruožų, kultūros ir raidos bei kitų žmogui įtakos turinčių aplinkybių: „Požiūris į mirtį keičiasi kintant visuomenės mentalitetui, religinėms, kultūrinėms ir socialinėms nuostatoms. Požiūrio į mirtį, kaip objektyvų reiškinį, raida sutampa su visuomenės raida“ (Cicėnas, Kalibaitienė, 2008, p. 221).

Kultūros ir dailės istorikas M. Paknys savo knygoje apie mirtį Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūroje XVI–XVII amžiais rašo, kad, prieš įsigalint moderniai mirties sampratai, žmonės mirtį išgyvendavo natūraliai, kaip vieną svarbiausių gyvenimo etapų. Pradėdavo jai ruoštis tik gimę, gyvendavo taip, kad galėtų deramai numirti. Tuo metu išpopuliarėjo *gerosios mirties* vadovėliai, kurie atsirado siekiant sumažinti mirties baimę po viską nusiaubusio maro. Juose aprašyta ir parodyta, kaip krikščionis turėtų apmąstyti artėjančią mirtį, elgtis jai artėjant, pateiktos gairės, kaip turėtų elgtis artimieji prie mirusiojo. Buvo populiarūs testamentai, kuriuose žmonės aprašydavo visą savo gyvenimą, tai tapdavo savotišku palikimu. Mirtis buvo kažkas tokio, kas yra neišvengiama, ji buvo gerbiama, su ja siekta susigyventi, turint galvoje, kad nė vienas jos neišvengs. Tai suvokdami žmonės mirdavo be didesnių dramų, taip suvokiant mirtį būdavo lengviau ir artimesiems. Žmonės mirdavo apsupti savo artimųjų, dažniausia namuose (Paknys, 2008). O. Polukordienės teigimu, „iki XVIII a. mirtis buvo natūralesnė žmogaus gyvenimo dalis, negu dabar. Mirštantysis paprastai žinodavo, kad mirs, ir laukdavo savo mirties. Mirtis būdavo vieša ir organizuota ceremonija. Visi lankydavo mirštantįjį, su juo atsiveikindavo. Mirties apeigos buvo atliekamos iškilmingai, tačiau be dramtizmo ar kraštutinių emocijų“ (Polukordienė, 2008, p. 21).

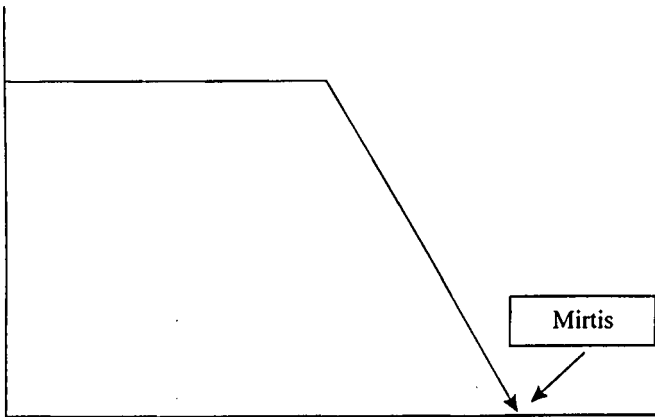
Tais amžiais, kai mirtis buvo natūrali gyvenimo dalis, žmonės į ją žvelgdavo be didesnės baimės, nes buvo pripratę ją matyti iš arti. Sorbonos universiteto auklėtinis Ph. Ariesas, tyrinėjęs mirties supratimą Vakarų kultūroje, teigia, kad senovės žmonėms mirtis buvo artima, neskaudi, gal net nesvarbi, tuo tarpu šiuolaikinę visuomenę ji taip baugina, kad net nedrįstama tarti jos vardo. Mokslininko teigimu, nuo XVIII a. Vakarų visuomenėje įsivyravo nauja mirties prasmė: žmonės ėmė ją aukštinti, dramatinizuoti. XIX amžiuje, Viktorijos laikais, pradėti kurti kapinynai (Aries, 1993, p. 28). Kaimo kapinės suvoktos kaip didžioji transcendentinės būties šventykla, kur lankytojas jaučia Dievo buvimą gamtoje. Kaimo stiliaus kapinynai pradėti kurti didžio-

siuose miestuose, jie turėjo tenkinti gyvųjų poreikius. Ankstyvojo XIX a. pradžioje kolonijinės laidojimo žemės ir šventoriai, įsikūrę sparčiai besiplečiančiuose miestuose, buvo vis labiau perpildomi ir apleidžiami. Žmonės pradėjo suvokti, kad kapinės steigti reikia turint aukštesnę tikslą, tai neturėtų būti vien tik laidojimo vieta. Kapinės tampa vieta, kur galima ateiti pabūti su savo jau mirusiais artimaisiais, toliau „palaikyti“ ryšį puošiant kapus, tai tampa vieta, kur lengviau priimti faktą, kad artimojo nebėra, išgedėti.

Sparti modernizacija, pasaulį nusiaubę pasauliniai karai, kai žmonės naikinti masiškai, kurtos koncentracijos stovyklos, sparčiai vystėsi ginklų pramonė, bei šių dienų įvykiai, kai kažkur pasaulyje vis dar vyksta karas, leido mirtį stebėti iš arti, ir taip prie jos priprasti. Visa tai nuvainikavo „mirties didingumą, sakralumą, paslaptinę galų gale ir dramatiškumą“. Šiuolaikinė visuomenė, kurios istorijoje užfiksuota didžiulė patirtis, kai kalbama apie mirtį, ima siekti patogumo, bando ją kontroliuoti, „tinkama mirtis“ traktuojama kaip tokia tada, kai nesutrikdo gyvųjų gyvenimo, neišmuša iš kasdienio gyvenimo ritmo ir nesukelia neigiamų emocijų. Geriausiai, jei ji įvyksta staiga, nevargindama artimųjų ir paties dažnai sunkiai sergančio ligonio“ (Ramonas, 2016, p. 246). Šiuolaikinėje visuomenėje, žmogus, atsidūręs mirties akivaizdoje, nebevykdo vedlio funkcijos. Ją perima medicinos darbuotojai, siekiantys kontroliuoti galimas su mirtina diagnoze susijusias reakcijas. Kadangi šių laikų žmogus siekia patogumo, savitvardos praradimas, ašaros ar kitos „aštrios“ reakcijos jį žinia yra nepriimtinos. Medicinos darbuotojai nusprendžia, kada žmogui pranešti, kad jis miršta, dažniausia šis procesas vilkinamas, siekiant atitolinti skausmą ir baimę (Čekanauskaitė, 2000). Anksčiau paskutinėmis akimirkomis prie ligonio būdavo kunigas, šiandien dažniau pasitaiko, kad šalia yra gydytojas, nes tik jis gali konstatuoti žmogaus mirtį. Verta pabrėžti, kad „XIX a. gerėjant mediciniam aptarnavimui ir didėjant biurokratizmui, Bažnyčios ir kunigo funkcijos pamažu ir sėkmingai atiteko valstybei bei gydytojui. Naujųjų amžių pradžioje artimieji ir gydantieji privalėjo vėliausiai antrą asmens ligos dieną pranešti apie tai kunigui, o dabar svarbiausiu asmeniu tarp miršančiojo ir susirūpinusių artimųjų tapo gydytojas, kaip nauja kompetentinga instancija“ (Ramonas, 2016, p. 244).

Tobulėjančios technologijos, nauji gydymo būdai skatina bet kokia kaina išlaikyti žmogaus gyvybę. Taip buvo visada, bet šių dienų pasaulyje toks gyvybės palaikymas bet kokia kaina yra lyg savotiškas eksperimentas, siekiant sukurti nemirtingą žmogų. J. Ratzingeris rašo, „liga ir mirtis tampa techninė-

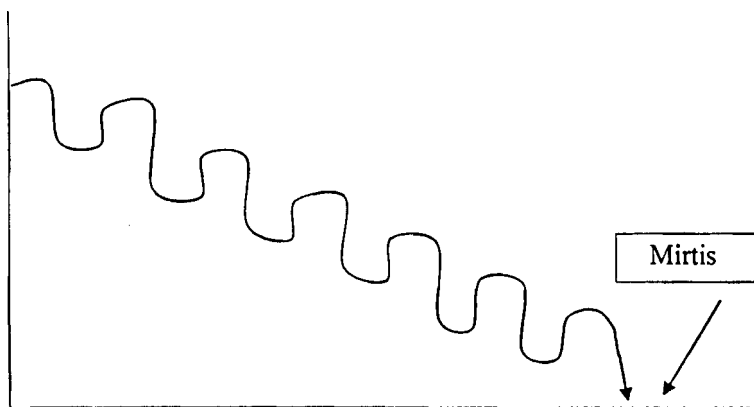
mis specialiomis problemomis, kurios atitinkamai sprendžiamos tam reikalui skirtose įstaigose. Taip tie esminiai žmogaus fenomenai nustumiami ne tik į sąmonės, bet ir į visuomeninio bei struktūrinio gyvenimo pakraštį. Liga ir mirtis nebėra fizinės metafizinės problemos, kurias reikėtų išskentėti ir įveikti gyvenimo bendruomenėje, tai tik techninės užduotys, kurias technikai techniškai sprendžia“ (Ratzinger, 1996, p. 71). Pasak A. Čekanauskaitės, „kovoti su mirtimi beprasmiška, tačiau kovoti su ją sukeliančiomis priežastimis tampa gyvenimo prasme ir tikslu. „Privatizuota“, į priežastis redukuota mirtis iš galutinio gyvenimo horizonto tampa kasdieniu košmaru. Mirties transcendavimas pakeičiamas proto užduotimi peržengti technines galimybes, išgyventi galimybes. Egzistencinį nerimą dėl savo žmogiškosios prigimties, dėl baigtinumo, mirtingumo pakeičia kasdienis rūpinimasis sveikata“ (Čekanauskaitė, 2000, p. 71). Žmonės suvokia, kad mirties neįveiks, bet daro viską, kad išvengtų priežasčių, kurios galėtų sukelti mirtį. Mirtis pakeičiama rūpinimusi sveikata, taip gyvenimas nuyvenamas „mirties šešėlyje“.

3 pav. Asmens sveikatos kreivė (remiantis Gawande, 2015, p. 37)

Gydytojo A. Gawande pateikta kreivė (žr. 3 pav.) iliustruoja, kaip žmonės mirdavo dar visai neseniai, kai technologijos ir medicina buvo tik pakeliui į šių dienų technologijų ir medicinos visagališkumą. Mirtis dažniausia ištikdavo staiga, ji būdavo viena iš galimybių, galinčių nutikti kasdien. Gydytojas rašo, kad „gyvenimas ir sveikata darniai sugyvendavo greta, kol nepakirsdavo liga, o tąsyk spąstų durelės užsitrenkdavo“ (Gawande, 2015, p. 37). Laikui

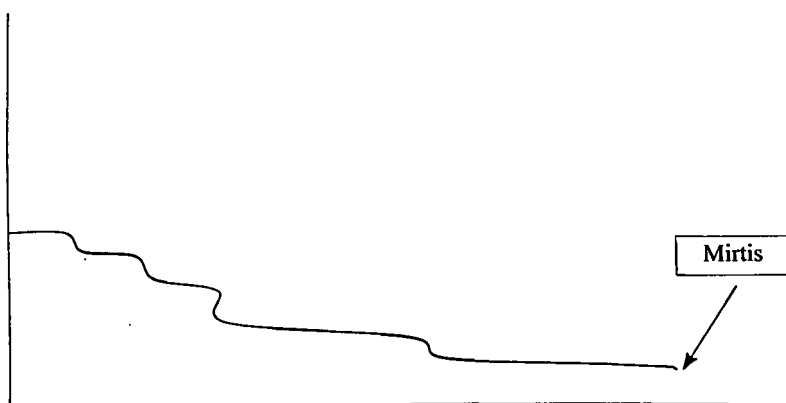
bėgant medikai išmoko gydyti nemažai ligų, medicina išstūmė daugelį buvusių ligų sukeltų simptomų ir žmogaus išgyvenamų su liga susijusių akimirkų. Šį pokytį iliustruoja antroji kreivė (žr. 4 pav.). Šiais laikais simptomai, tarkim, onkologinės ligos, gana lengvai suvaldomi. Asmuo vis dar serga, bet medicinos dėka jam sumažinamas skausmas, vaistais kontroliuojamas pykinimas ir pan. Šiuos simptomus sumažinus iki tokio lygio, kai asmuo nebejaucia nepatogumo, jis gali gyventi toliau kaip gyvenęs. „Liga, nors ir pristabdyta, vis dėlto progresuoja, lyg kokia naktinė brigada, ardanti apsauginį perimetrą. Galop ji pasireiškia, smogdama į plaučius, smegenis ar stuburą <...>. Įžengus į šią stadiją, kryptis žemyn jau spartus, panašiai kaip anais laikais. Mirštama vėliau, tačiau gyvenimo kreivė lieka kone nepasikeitusi“ (Gawande, 2015, p. 38). Gydytojas kalba apie tai, kad jo profesijos žmonės ligos daromos žalos sustabdyti nepajėgūs, tačiau nutolinti mirtį jie tikrai gali. Į ligoninę žmonės atvyksta atrodydami šiurpiai ir gydytojas neslepia, kad kartais nuo suteiktos pagalbos ima atrodyti dar šiurpiau: „Galutinė kryptis vis tiek yra žemyn, kol pagaliau ateina laikas, kai pagerėjimo tikėtis jau neįmanoma“ (Gawande, 2015, p. 39). Žinoma, pasitaiko atvejų, kad žmogus, atrodęs visiškai bejėgis, ima ir pakyla naujam gyvenimui.

4 pav. Asmens sveikatos kreivė (remiantis Gawande, 2015, p. 39)

Trečioji kreivė (žr. 5 pav.) iliustruoja medicinos padarytą pažangą, tai nauja kreivės trajektorija, nesutampanti nė su viena iš paminėtųjų anksčiau. Vis daugiau žmonių nugyvena ilgą gyvenimą ir miršta nuo senatvės. Žino-

ma, senatvė nėra mirties priežastis, tai dažniausia būna sutrikęs kvėpavimas, sustojusi širdis ar kita priežastis, kurią gydytojai įrašo mirties pažymoje. Tai gi „pavienė liga gyvenimo neužbaigia, „kaltas“ dėl jos ilgą laiką vykęs ir kaupęsis kūno sistemų irimas, kol gydytojai atlieka jos priežiūros darbus ir lopo. Štai vieną kartą numuša aukštą kraujospūdį, kitą – įveikia osteoporozę, suvaldo vieną negalią, atranda kitą, pakeičia susidėvėjusį sąnarį, vožtuvą, vožtuvėlį ir stebi, kaip pamažu atsisako pagrindinis „apdorojimo blokas“ (Gawande, 2015, p. 40). Gyvenimo kreivė kinta pamažu, bet krypsta žemyn ir tampa ilgu, lėtu gesimu.

5 pav. Asmens sveikatos kreivė (remiantis Gawande, 2015, p. 40)

Žmonės, šiose gyvenimo atkarpose išgyvendami nuopuolius, dažnai gėdijasi, stengiasi išvengti aplinkinių reakcijų, nes pablogėjusi sveikata tarsi verčia gėdytis. Žiniasklaidoje gausu sėkmės istorijų, kai garbaus amžiaus sulaukusieji vis dar važiuoja dviračiais, bėga maratonus ir visiškai nesiskundžia sveikata. Šių dienų keliama lūkesčiai dėl mūsų sveikatos, patyrus nesėkmę, lyg ir verčia mus už tai atsiprašinėti, jaustis nepatogiai. Ph. Aricasas (1993, p. 220) rašo, kad „šiandien vėžys, daugiau negu XIV ir XV a. makabriškų vaizdų mumija ar skeletas, daugiau negu raupsuotasis su tarškyne, reiškia mirtį. Bet kad liga sukurtų tokį ryškų mirties vaizdą ir duotų jai savo vardą, ji turi būti nepagydoma (arba laikoma nepagydoma). Tada sunerimusi

visuomenė skubiai griebiasi daugybės įprastų slėpimo būdų ir ši pernelyg dramatišką įvykį paverčia banalia *sortie à l'anglaise* (liet. *išeiti tylomis, neatsisveikinus*) taisykle“ (Aries, 1993, p. 220). Taigi gydytojas A. Gawande apibendrindamas teigia, kad „šiuolaikinė medicinos pažanga atnešė dvi revoliucijas: mes patyrėme biologinę savo gyvenimo transformaciją, o sykiu pasikeitė kultūrinis šios krypties suvokimas“ (Gawande, 2015, p. 41).

Anų ir šių laikų mirimo bei mirties tradicijos gerokai pasikeitusios. Anksčiau žmonės mirdavo apsupti artimųjų, mirtis jiems būdavo įprasta ir neišvengiama gyvenimo atkarpa. Tuo tarpu šiuolaikinėje visuomenėje vis daugiau žmonių ima jos bijoti, pasitinka ją vieniši, nes mirimo procesas dažnai perkeliamas į gydymo institucijas. Bodimasi vaizdų, kurie kelia nemalonius jausmus, gali šokiruoti, tad patogumo siekiantys žmonės to vengia, dėl to nukenčia sergantys, nelaimės ištikti artimieji, kurie paskutines artimojo dienas leidžia ligoninėse. Medicinos technologijų tobulėjimas ne tik padeda sergančiam asmeniui, bet kartais tiesiog pratęsia tai, kas neišvengiama.

4. Asmeninis santykis su transcendencija šių dienų pasaulyje

Šiame skyriuje verta klausti, ar įmanoma kaip nors atsakyti į visus probleminius klausimus, kurie kyla žmogui šiandien. Iššūkiai, su kuriais susiduria šiuolaikinis žmogus ir kurie buvo įvardyti anksčiau, nėra visiškai naujas reiškinys. Žvelgiant į žmonijos istoriją, pastebima, kad visa jos egzistencija pažymėta gyvenimo prasmės paieškų, mėginimų įprasminti kančią, grumtynių tarp kūniško ir dvasinio žmogaus pradų. Ryškiausi bandymai atsakyti į šiuos klausimus – didžiųjų religijų šventraščiai. Darbo apimties ribos neleidžia gilintis į visas įmanomas religines tradicijas, todėl bus koncentruojamasi ties krikščioniškąja.

Įprasta, kad šiandieninis žmogus, dažnai akcentuojantis tik savo individualumą, užsiveria kito skausmui, o savo gyvenimo iššūkius yra linkęs priimti vienas pats. Panašiai žmogus mąsto ir apie tikėjimą: mąstysiu apie tikėjimą, kaip man priimtina, tai individualu, galėsiu tuo nesidalinti su kitais, juolab atsižvelgti į Bažnyčios doktrinas. Toks individualus tikėjimas, gal būdingesnis Reformuotajai Bažnyčiai, neretai skolinasi priimtinas tiesas iš kitų religijų – budizmo, judaizmo, daoizmo, hinduizmo ir kitų. Tarsi susidėliojau sau „patogų“ tikėjimą, kurio pamatas – krikščionybė, bet, tarkim, joje

nerandu mirties prasmės, šiuo atveju priimtinesnis budizmo aiškinimas apie reinkarnaciją. Tokiame „tiesų“ kratinyje labai lengva pasiklysti, kas ir atsitinka dažnam dabarties žmogui. Ieškoma atsakymo visur (pvz., Rytų religijoje), tuo tarpu jis yra čia pat, krikščionybėje. Taip nutiko ir garsiai rašytojai J. Ivanauskaitei, kuri bandė įprasminti savo gyvenimą išbandydama įvairias religijas ir prieš pat mirtį suprato, kad ieškojo taip toli, kai krikščionybė buvo čia pat ir galėjo pateikti visus atsakymus į jos egzistencinius klausimus. Būtų neteisinga nuvertinti kitas religijas ir žmogaus laisvę ieškoti bei apsispręsti. Asmuo yra laisvas rinktis, tačiau, jei apsisprendei būti musulmonu, hinduistu ar krikščioniu, tai verta išpažinti pasirinktą tikėjimą visu šimtu procentų. Šių dienų pasaulyje, kur apstu pasirinkimo galimybių ir informacijos, žmogui nelengva priimti vienintelę tiesą, o klaidžiojimas ieškant tiesos gyvenimą gerokai apsunkina. Kol asmuo negeba pasirinkti vienintelio Dievop vedančio kelio, negalima kalbėti apie visiškai integruotą, dėl savo įsitikinimų užtikrintą asmenį. J. Ratzingeris, apžvelgęs dabarties, Bažnyčios, pasaulio situacijos istorines prielaidas, pastebi: „Regėdami tokią modernaus žmogaus situaciją, mes imamės eschatologijos problemų. Neturi išleisti iš akių dabarties reikalavimų. Tačiau dabartis negali būti mūsų teiginių matas. Veikiu, atsirėmę į krikščionybės esmę, turime integruoti visus priešingos krypties faktorius, teisingai sudėti kirčius ir išmokti giliau suprasti tai, ko mus iš tikrųjų moko tikėjimas“ (Ratzinger, 1996, p. 23).

Negvildenant eschatologinių problemų, reikėtų pasigilinti į tikėjimo, galinčio atsakyti į egzistencinius klausimus, svarbą. Bandymų pasitelkus tikėjimą atsakyti į žmogų neraminančius egzistencinius klausimus yra daug. Galima pastebėti, kad vieni jų yra labiau vykę ir tikrai bylojantys žmogui, kiti gi dar labiau jį sutrikdo.

Kaip pastebi J. Ratzingeris, visų pirma turime aiškiai suvokti šių dienų žmogaus situaciją, jo lūkesčius ir reikmes. Psichoanalitikas F. Riemannas knygoje „Pagrindinės baimės formos“ pastebi, kad moderniam žmogui būdinga praeinamumo baimė, trukmės ir nemirtingumo troškimas, begalybės paieškos. Jo egzistencija paženklinta giliu pasitenkinimu, kai tam tikrus daiktus jis atranda tokius, kokius įpratęs matyti ir kokius palikęs (Riemann, 2010, p. 149). Tačiau kiekvienam akivaizdu, kad gyvename greitų pokyčių laikotarpiu: tai, kas buvo vakar, šiandien prieš mūsų akis gali iškilti kaip sunkiai atpažįstami ir labai pakitę daiktai bei dalykai. Visa tai stabilumo ir nekinta-

mumo trokštančiam žmogui kelia nemenką sąmyšį. Kadangi jis priverstas susitaikyti su šiuolaikinio gyvenimo skuba, nerimą, baimes tenka kažkaip ignoruoti arba slopinti, o tai kelia psichologinių problemų.

Kur toks žmogus galėtų pasijusti saugus, kur jis nurimtų, įsiklausytų į save? Iki modernių laikų žmogus viso to ieškojo po bažnyčios skliautais. Sakralinės aplinkos apsuptyje, dalyvaudamas liturgijoje, jis atrasdavo ramybę ir taiką su Dievu bei savimi. Kankinantys egzistenciniai klausimai atlėgdavo. A. Paškus pastebi, kad ir šiuolaikiniam žmogui viso to reikia. Būtina galimybė pabėgti nuo dirginančių garsų ar reginių, kurie nuolat varžosi dėl jo dėmesio, ragina vartoti. Žmogui būtina trauktis į erdvę, kur viešpatauja tylą ir tikrai įmanoma įsiklausyti, pajusti kitą tikrovę, kuri atnaujina ir pamaitina mūsų egzistenciją. A. Paškaus teigimu, tokia aplinka yra sakralioje erdvėje – bažnyčioje, kuri yra Dievo namai. Tikrai surastume ne vieną žmogų, kuris šventovėje yra išgyvenęs panašių dalykų, tačiau šiuolaikinė religinė Vakarų pasaulio ir Lietuvos panorama byloja ką kitą. Akivaizdu, kad bažnyčios tuštėja, jos paverčiamos muziejais ar tiesiog nugriaunamos. O tie, kurie kartais vis apsilanko Dievo namuose, išeina iš jų giliau nesukrėsti, neprakalbinti transcendencijos (Paškus, 2002, p. 124–125). Tai liudija neperkeisti jų troškimai, sena vaga tekantis gyvenimas.

Moderniam žmogui išgirdus tikinčiojo liudijimą, kad tikėjime galima atrasti nusiramimą ir paguodą, o Bažnyčioje išgyventi Dievo prisilietimą bei patirti gyvenimo perkeitimą, gali kilti klausimas, kuo tikinčiojo transcendentinis patyrimas skiriasi, tarkim, nuo A. Camiu aprašyto patyrimo, kai stebimi kūrinių vaizdai priverčia jį pasijusti nuogu ir menku, vėl prisiminti nebūties skonį, stoti savo nerimo akivaizdon, bet čia pat patirti pilnatvę be ašarų, ramybę be džiaugsmo, atrasti drąsą praeinamumo ir nebūties akivaizdoje, nors ir netikint, netrokštant nemirtingumo. Ar šis filosofo išgyvenimas, paradoksaliai teikiantis viltį, nors, atrodytų, yra neviltingas, įkvepiantis jį gyvenimui, krikščionišku požiūriu yra stabmeldiškas? Ar įmanoma tai vertinti kaip autentišką išgyvenimą, kuris kada nors gali virsti transcendencijos patyrimu, gal nebūtinai ir po bažnyčios skliautais (Camus, 2008, p. 71–72).

Atsisakydami pripažinti, kad sakralios vietos modernų žmogų vis rečiau pakylėja link Dievo, atsiduriame situacijoje, kurią turime šiandieninėje Lietuvoje. Save tikinčiais laikantys žmonės didžiąja dalimi yra nominalūs krikščionys, iš tiesų sąmoningai nesuprantantys nei sakralinių vietų, nei krikščioniškų ženklų, nei liturgijos tikrosios prasmės. Tokia bendruomenė, be abejo,

ne ką tegali patarti ar pasiūlyti gyvenimo viltį bei prasmę praradusiesiems. Tokiu atveju didelė atsakomybė ir našta tenka tiems nedaugeliui, kurie teisingai bei karštai tiki, ir kunigams. Jie tampa tomis tvirtomis „kolonomis“, į kurias žmogus gali atsiremti ir teisingai priimti bei suvokti įvykius Dievo ir Kristaus šviesoje, kurie nutiko jo gyvenime.

Šiuolaikiniai krikščionybei tenkantys iššūkiai:

- Visų pirma reikėtų kalbėti apie Bažnyčios vaidmenį šiuolaikinėje kultūroje, ji turi permąstyti, priimti „naujasias“ vertybes – ekonomiką, politiką, pinigus, kurios jau gerus du dešimtmečius yra kultūros pamatas daugeliui žmonių. Reikia persvarstyti Bažnyčios mokslą, sudėlioti taip, kad prisibelstų į šiuolaikinio žmogaus mąstyseną. Bet kuriuo atveju reikėtų išlaikyti ir integruoti tikėjimą į šiandieninę kultūrą, per kurią žmonės geriau suvoktų Dievo bei visų šventųjų veikimą mūsų gyvenime, neprarastų susidomėjimo bažnyčia ir teisingai suvoktų jos skleidžiamą žinią.
- Tradicijų nykimas, iškraipymas, menkinimas. Augant miestams, nykstant miesteliams ir gyvenvietėms, imama šalintis tradicijų, nes, siekiant jas puoselėti, reikia daug laiko, kitiems jos net nemalonios. Kaimo vietovėse dauguma žmonių puoselėja tradicijas, nes turi tam daugiau laiko, išgyvena jas lyg didelį įvykį, švenčia ir džiaugiasi, žvelgia į jas su dideliu susikaupimu bei ramybe. Didžiuosiuose miestuose tradicinės šventės švenčiamos nebe taip karštai, o žmonių, mininčių šventes ir besilaikančių tradicijų, vis mažėja. Krikščionis turėtų rodyti pavyzdį kitiems tinkamai laikydamasis tradicijų, ypač gedulo laikotarpiu ar per laidotuves, nes, kaip minėta, imama bodėtis mirties, trumpinamas gedulo laikas. Tikintys žmonės turėtų evangelizuoti visuomenę, aiškinti Jėzaus Kristaus apsireiškimą, galutinę gyvenimo ir viso gyvenimo, kurį išgyvename Evangelijos šviesoje, prasmę.
- Visuomenė išgyvena civilizacijos krizę, susipynus „realiai“, „virtualiai“ ir „papildomai“ tikrovėms. Vis dažniau pasitaiko neatitikimų tarp žodžių, vaizdų ir veiksmų. Technologijos siūlo daug virtualių pramogų: pažinčių puslapiai, reklamos, socialiniai tinklai ir kt. Žmonės vis labiau įninka į virtualų bendravimą, dažnai nemaigydami telefonų nebesugeba bendrauti tarpusavyje „realiai“. Medijų skleidžiama reklama sukuria banalaus, viskuo apsirūpinusio asmens vaiz-

dą, kai ypač svarbūs tampa drabužiai, brangi technika, prestižiniai vakarėliai ir pan. Taigi visos šios naujovės žmogų labiau žlugdo, nei skatina jį tobulėti, siekti dvasingumo. Krikščionys turėtų ne tiek teisti šiuolaikinę kultūrą, bet atrasti teisingų pasiūlymų, paaiškinimų ir taip įsiterpti į šią kultūrą, siekdami sušvelninti jos skleidžiamą blogį (Ramonas, 2016, p. 36–37).

Taigi šiuolaikinis krikščionis turi daug įsipareigojimų, jam tenka priimti įvairius iššūkius, kad tinkamai tarnautų Bažnyčiai ir gyventų krikščioniui priimtiniomis tiesomis bei principais. Klausimas, kiek tai yra realu, nes šių dienų žmonės linkę vadovautis savo subjektyviomis tiesomis, turėti tik jiems priimtina nuomonę, tad bet koks „pašalinis“, „išorinis“ mokymas juos gali tik dar labiau atstumti. Tad atsakymas į šį klausimą keblus, matyt, derėtų pasitelkti „geležinę kantrybę“ ir tam paklydusiam žmogui tiesiog būti tikėjimo paieškų bendrakeleiviu, kuris prireikus padėtų atsakyti į jam iškilusius klausimus.

Straipsnyje nagrinėti klausimai yra aktualūs tiek konkrečiam asmeniui, tiek Bažnyčiai. Derėtų šia tema kalbėti dažniau ir pasvarstyti, kaip būtų galima pakeisti nusistovėjusią tvarką ir prakalbinti šių dienų žmogų, parodyti jam tikėjimo teikiamą naudą ir skleidžiamą šviesą. Iš daugelio atliktų tyrimų matyti, kad tikintys žmonės lengviau priima gyvenimo iššūkius, susitaiko su skausmingais įvykiais. Tikint patiriama visiška ramybė, asmuo suvokia, kad jis ne vienas, nes Kristus kentėjo už jį. Netikinčiam žmogui sunkiau, jis tokius įvykius dažniau supranta per pagiežos, pykčio ir kitų neigiamų emocijų prizmę. Dažnai ieškoma kaltųjų, imama kaltinti save. Kaip minėta, savo dvasios nepuoselėjantis asmuo negali išgyventi savojo vientisumo, susietumo, tad tikėjimas šių laikų žmogui ypač svarbus, siekiant išlikti.

Išvados

Postmodernizmo įtaka šių dienų kultūrai didžiulė. Ji formuoja žmogaus ir pasaulio ryšį. Šiandieninis žmogus turi priimti daugybę iššūkių, kad „spėtų“ prisitaikyti prie nuolat kintančios kultūros ir neliktų užribyje, neprarastų savęs kaip asmens. Asmens vientisumas daugelio autorių nagrinėtas įvairiais amžiais. Visada siekta išsiaiškinti, kokie elementai darniai veikdami sukuria vientisą, gyvenimo kokybę patenkintą asmenį. Psichologijos mokslas nagrinėja asmens veikimo principus, siekdamas padėti žmogui geriau suprasti save ir savo veiksmus. Tuo tarpu pozityvioji psichologija, be anksčiau išvardytų

principų, domisi asmens gerove, nagrinėja tik teigiamas patirtis. Paradoksalu, kai šių dienų visuomenėje keblus darosi sąlytis su mirtimi ir kančia. Tobulėjančios technologijos ir medicinos pažanga mirtį tarsi vis „stumia“ nuo aplinkinių žmonių, o ne nuo paties mirštančiojo. Tad kyla dar didesnių problemų: tie „mirštantieji“, „ligotieji“ paskutines savo dienas gyvena vienumoje, visų užmiršti ir neretai apleisti. Pozityviosios psichologijos tikslas – ne atmesti mirtį ir kančią, bet taip gyventi, kad lemtingai dienai atėjus nebūtų gailimasi, t. y. nebūtų jaučiamas kaltės ir baimės jausmas. Ši paradigma skatina rūpintis ir savo sveikata, ji veikia prevenciškai.

Šiandien teorijų, technologijų, mąstymo krypčių pasiūla – begalinė, kyla klausimas, kokia vieta čia tenka asmens dvasingumui ir religijai? Matome, kad vis mažiau žmonių lanko bažnyčias, vis daugiau jų save laiko agnostikais ar išvis netikinčiais. O ir daugelis tų, kurie lankosi bažnyčioje ir teigia esą tikintys, klaidingai suvokia Kristaus mokymą ir jo išpažįstamas tiesas, nežino, kaip tinkamai švęsti krikščioniškų švenčių ar kokias vertybes puoselėti, kaip kalbėti su netikinčiu žmogumi. Taigi reiktų puoselėti dialogą, siekiant, kad tikintieji ir netikintieji lengviau susikalbėtų. Svarbu parodyti tikėjimo ir krikščionybės naudą, atskleisti jos ilgus šimtmečius puoselėtus kultūros turtus, atrasti naujus ar pritaikyti šiuolaikiniam pasauliui esamus evangelizacijos metodus. Šiuolaikinis žmogus nuolat skuba, dažnai jis patiria dvasinį alkį, išgyvena stichines gamtos nelaimės, dvasines krizes ir katastrofas, jaučiasi nesaugus dėl savo ateities. Todėl būtina atskleisti, ką teikia tikėjimas į Dievą, kokias vertybes puoselėja krikščionys, į ką kviečia atkreipti dėmesį Bažnyčia, kuriant žmonių ateitį.

Literatūra

- Adams, B. T., Bezner, R. J., Drabbs, E. M., Zambarano, J. R., Steinhart, A. M. (2000). *Conceptualization and Measurement of the Spiritual and Psychological Dimensions of Wellness in a College Population*. Prieiga internete: <https://www.edb.utexas.edu/steinhardt/Files/Adams%20et%20al%202000.pdf> [žiūrėta 2017-10-03].
- Aries, Ph. (1993). *Mirties supratimas Vakarų kultūros istorijoje*. Vilnius: Baltos lankos.
- Baranova, J. (2002). *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto alba.
- Bulotaitė, L., Kaliatkaitė, J. (2014). Gerovės samprata sveikatos moksluose ir psichologijoje: tyrimai, problemos ir galimybės. *Visuomenės sveikata*, Nr. 1 (64), p. 9–24. Vilnius: Higienos institutas.

- Camus, A. (2008). *Esė rinktinė*, D. 1. Vilnius: Baltos lankos.
- Cicėnas, S., Kalibatiėnė, D. (2008). *Onkologija ir slauga*. Mokomoji knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto Onkologijos institutas, Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas, UAB „Petro ofsetas“.
- Čekanauskaitė, A. (2000). *Mirtis ir gyvybės nutraukimo problemos modernioje visuomenėje*. Prieiga internete: file:///C:/Users/User/Downloads/6822-5187-1-PB.pdf [žiūrėta 2017-10-01].
- Frankl, E. V. (2012). *Sielogyda. Gydytojo rūpestis – siela*. Vilnius: Vaga.
- Fromm, E. (2005). *Turėti ar būti*. Kaunas: Verba Vera.
- Garškaitė, R. (2009). *Postmodernizmas. Filosofija*. Papildoma mokomoji medžiaga. Prieiga internete: http://asu.lt/wp-content/uploads/2015/02/filosofijos_metodine_09.pdf [žiūrėta 2017-09-20].
- Gawande, A. (2015). *Mirtingi. Medicina ir tai, kas ne mažiau svarbu*. Vilnius: Vaga.
- Hattie, J. A., Myers, J. E., Sweeney, T. J. (2004). A Factor Structure of Wellness: Theory, Assessment, Analysis, and Practice. *Journal of Counseling and Development*, Vol. 82 (3), p. 354. Prieiga internete: https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/J_Myers_Factor_2004.pdf [žiūrėta 2017-09-21].
- Hossain, M. D., Shariful Karim, M. M. (2013). Postmodernism: Issues and Problems. *Asian Journal of Social Sciences and Humanities*, Vol. 2, No. 2. Prieiga internete: [http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.2\(2\)/AJSSH2013\(2.2-19\).pdf](http://www.ajssh.leena-luna.co.jp/AJSSHPDFs/Vol.2(2)/AJSSH2013(2.2-19).pdf) [žiūrėta 2017-09-17]. ISSN: 2186-8492.
- Myers, J. E., Sweeney, T. J., Witmer, J. M. (2000). The Wheel of Wellness Counseling for Wellness: A Holistic Model for Treatment Planning. *Journal of Counseling & Development*, Vol. 78 (3), p. 251. Prieiga internete: https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/J_Myers_Wheel_2000.pdf [žiūrėta 2017-09-21].
- Myers, J. E., Witmer, J. M., Sweeney, T. (1996). *The Wellness Evaluation of Lifestyle*. Palo Alto, CA: Mind Garden.
- Pakny, M. (2008). *Mirtis LDK kultūroje XVI–XVII a.* Vilnius: Aidai.
- Paškus, A. (2002). *Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save*. Vilnius: Lietuvos katechetikos centro leidykla.
- Peschke, H. K. (1997). *Krikščioniškoji etika. Bendroji moralinė teologija Vatikano II Susirinkimo dvasia*, T. 1. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- Polukordienė, O. (2008). *Netekčių psichologija*. Vilnius.
- Ramonas, A. (2016). *Krikščioniškoji eschatologija. Doktrina apie mirtį ir paskutinius dalykus*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Ratzinger, J. (1996). *Eschatologija. Mirtis ir amžinasis gyvenimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Reeve, J. (2015). *Understanding Motivation and Emotion*. Wiley.
- Ricmann, F. (2010). *Pagrindinės baimės formos*. Vilnius: Alma littera.
- Žemaitienė, N., Bulotaitė, L., Jusienė, R., Veryga, A. (2011). *Sveikatos psichologija*. Vilnius: Tyto alba.

THE SEARCH OF PERSONAL INTEGRITY IN CONTEMPORARY SOCIETY

Arvydas Ramonas, Roberta Žadeikytė

Summary

This paper brings attention to review the situation of a modern man, to reveal a transformation in the meaning of life facing the oncological disease and to carry out the conversion of the theoretical interpretation in finding Christian hope. Many authors notice that today's society is ailing because of the experienced spiritual recession or lost touch with spirituality. Present day there is a standard to be equipped with the outside, while the inside of a human is suffering. Despite the significant economic, scientific and technical achievements, the person increasingly moving away from one's self. Many people experience a sense of futility. A natural question arises; how a person who always took care of his exterior copes with life crises, which touches a individuals inside and shakes the entire existence.

The person inside sees within himself the eternal heart, the pursuit of happiness, the hunger of truth. Who put it all "into" his soul? Creator. The purpose of human life is to respond to the Creator's invitation, to create life with Him. Thus, to build the foundation of life not only on the basis of the visual reality but on the basis of spiritual values, fostering the values of the invisible reality. It is necessary to recognize that spiritual or God's reality is difficult to perceive. It is not directly verified and explained by empirical sciences. The latter often only answers the question of how something is happening, but cannot answer why this is happening. That requires the grace of faith. The differences between the Christian (God exists) and the non-Christian (God does not exist) views on reality determines the development of postmodern humanistic atheism and secularism. Today's man often rejects the values and causes of the real-world reality as illusions that prevents a person from gaining a free and valuable existence. Human being wants to learn how to interpret himself and the society independently so that he now feels himself free and able to fully take care of his earthly tasks. In the first instance, a postmodern person is looking for benefits, security, comfort, and

just after that for spiritual well-being. However, these searches do not satisfy his spiritual hunger. In order to find true welfare (both spiritual and material), it is necessary to seek for happiness and answer existential questions – what is the meaning of life and death. During the impact of postmodernism after the twentieth century, death, which was once so evident, had its commonplace, begins to fall for nothing and disappears. Death becomes shameful and forbidden. In the last century, death is driven out of life, not only from the point of view of institutions, but also from the human mentality. This shows that when faced with death, a person is discouraged and increasing an anonymity. But this is not an option, the fact of death is not up to date, and without finding the right answer to this phenomenon, the person will not find peace. Even if a person is ignoring and avoiding the topic of death, it is inevitable. The perception that human being is mortal and temporary is one of the most important and realistic facts that a person must understand, of course, depending on his mental health and maturity. This perception must be integrated into one's self-consciousness. In this place, one can use the Christian faith according to the fact that death is not the end of everything, but only a new beginning in the ascension of God towards eternity. Death, the greatest enemy of man, is defeated with the feeling of love of the Creator and all the gifts that He is giving to us.

Thus, a person, from the perspective of positive psychology and holistic outlook, is an integrated entity, which has social, cultural as well as personal, spiritual aspects. The models that present in this work are aimed at showing a person and his well-being in the context of everything related. If we feel dissatisfaction in one of the spheres of life, others are suffering. So subjective assessment of our personal well-being can be used as a preventive measure to prevent life-threatening crises, health problems before they start. The Catechism of the Catholic Church states that “The unity of soul and body is so profound that one has to consider the soul to be the “form” of the body: i.e., it is because of its spiritual soul that the body made of matter becomes a living, human body; spirit and matter, in man, are not two natures united, but rather their union forms a single nature” (No. 365). All this follows from the anthropological idea of the unity of a person that man, as a spirit and body, is transcendently connected with the Absolute – God. It is only necessary to know that these two principles are not really separable – the body itself,

the spirit itself. Similarly, to essence and existence, they are not physical but metaphysical principles, which cannot be really separated. In today's society, in order to discover inner peace, authentic life's joy and well-being, it is necessary to re-discover and integrate the spiritual, psychological, social, and intellectual plans of human life. Such a path will lead to a harmonious person's self-awareness and will pave the way for a meeting with the Supreme, both in this life and after death.